

LÆRING OG DELTAGELSE I BØRNEHØJDE

Dorte Iversen
Fysioterapeut
Pædagogisk Udviklingscenter,
Rødovre Kommune
cn22028@rk.dk

Elke Wessel
Fysioterapeut
Pædagogisk Udviklingscenter,
Rødovre Kommune
cn24874@rk.dk

Kamilla Friis
Fysioterapeut
Pædagogisk Udviklingscenter,
Rødovre Kommune
cn18661@rk.dk

Laurens de Kroon
Fysioterapeut
Pædagogisk Udviklingscenter
Rødovre Kommune
cn26779@rk.dk

Maria Bay
Fysioterapeut
Pædagogisk Udviklingscenter,
Rødovre Kommune
cn20848@rk.dk

»Så venter jeg, til de er færdige med at gynge«. Sådan siger 5-årige Malte, som har motoriske udfordringer, da han fortæller om sine venner og deres lege i børnehaven. Det viser sig, at han må vente ved flere aktiviteter, fordi de er for svære for ham at deltage i.

At øve at gå 5 etager på trapper kan lyde kedeligt, men 15 årige Sabrina er glad og top motiveret. Siden 3 års alderen har hun haft en hemiparese i højre side. Hun er meget optaget af »at kunne selv«. Sabrina motiveres samtidig af, at få træningen filmet på sin egen telefon, så hun kan vise det og snakke med klassen eller med sine forældre, når hun kommer hjem fra specialskolen, hvor hun går.

Malte og Sabrina er eksempler på nogle af de børn, som vi møder i vores fysioterapeutiske arbejde i Rødovre Kommune.

Vi vil med denne artikel fortælle om, hvordan vi i praksis understøtter børn med motoriske udfordringer, så de får mulighed for at deltage i de fællesskaber, de er en del af i deres hverdag.

Vi fokuserer på børns medbestemmelse og præsenterer forskellige indgangsvinkler til, hvordan barnets stemme kan blive hørt, så deres motivation og lyst til at være en del af fællesskabet bliver drivkraften i motorisk læring.

Deltagelse i læringsfællesskaber

Som fysioterapeuter på PUC tager vi afsæt i Rødovre Kommunes Børne- og ungesyn: *»Alle børn og unge skal have lige muligheder for at være en del af et læringsfællesskab.*

Børn og unge er kompetente, og de gør som udgangspunkt det bedste de kan. De voksne skal møde børnene, der hvor de er».

En forudsætning for at skabe en motiverende, tryk og medinddragende dag er, at alle børn bliver mødt dér, hvor de er, med de forudsætninger de har, og som de kompetente individer, de er. Det betyder, at vores børn og unge tilbydes tryk og udviklende fællesskaber, som de også selv er medskabere af.

I vores fysioterapeutiske praksis tager vi afsæt i rehabiliteringsbegrebet fra ICF som grundlag for at danne et inkluderende læringsfællesskab. Rehabiliteringsbegrebet understøtter Rødovre Kommunes overordnede børne- og ungesyn. Her er formålet nemlig, at barnet får et meningsfuldt liv, hvor det fungerer så selvstændigt som muligt. Vi skal være med til at differentiere i aktiviteter og omgivelserne ud fra det enkelte barns behov for at danne de optimale forhold. Herved opstår et læringsfællesskab.

Når vi tager afsæt i børns egen målsætning og motivation, får vi et bredere syn på deres virkelighed i forhold til dagligdagen, og hvor de ser sig selv i læringsfællesskabet. Sammen med forældrenes og lærernes syn, samt vores egne observationer, giver det mulighed for at afdække børns styrker og forudsætninger. Det giver indsigt i, hvordan de deltager i dagligdagsaktiviteter, hvor deres primære motivation ligger, samt om der er nogle aktiviteter, som barnet undgår eller ikke er en del af.

Praksis i den konsultative rolle på daginstitutionsområde

Milaz på 3 år ligger på en hylde i en af reolerne, da fysioterapeuten kommer ind. De andre børn på stuen leger omkring ham, og han ser ikke ud til at ænse dem. Da de voksne kalder børnene til bordet for at få lidt at spise og holde en samling, søger Milaz hen i et hjørne for at undersøge noget efterladt legetøj. »Det gør han altid«, fortæller pædagogen. »Vi er dagen igennem i tvivl om, hvad der er rigtigt at gøre i forhold til at få ham med i fællesskabet«, siger hun.

Fysioterapeutens rolle er at hjælpe barnet i den hverdag, det befinder sig i. Barnets voksne og indretningen af de fysiske omgivelser skal tilpasses, så alle kan deltage aktivt

og zonen for barnets nærmeste udvikling rammes. Ved at støtte barnets udvikling i deres daglige omgivelser med gentagne rutiner, implementeres træningen i læringsfællesskabet og barnet opnår selvstændighed og mestring. Uanset om henvendelsen til fysioterapeuten kommer på det motoriske eller vedrører sanseapparatet, så er det overordnede mål, at barnet trygt kan deltage i læringsfællesskabet.

Milaz er meget af tiden i sin egen verden, men Milaz kan godt deltage i en fælles aktivitet, når de voksne får hjælp af fysioterapeuten til at forstå, hvad der er på spil for ham. Det kan for eksempel være i forhold til sansebearbejdningen, hvor de voksne bliver bedre i stand til at tilpasse rammerne for aktiviteten. Her afprøves en sæbebobleleg med en lille gruppe børn og en rolig voksen, der styrer og laver en tydelig ramme for legen. Når Milaz får løbende opmuntring i legen, ser han glad op på den voksne, smiler og deltager i fællesskabet.

Barnets stemme i målsætningen

Det viser sig ofte, at børn og deres forældre og tilknyttede voksne omkring børnene sætter forskellige mål. Hvor det for børn er vigtigt selv at kunne binde snøreband for at kunne deltage i fodboldkampen, er det for forældrene måske vigtigere, at de lærer at skrive læselige bogstaver.

Motivationen for at lære øges, når børn selv er med til at bestemme, hvad der skal læres. Samtidigt øges effekten af indsatsen, når der bakkes op om en højere autonomi hos barnet, ved at give indflydelse på hvad og hvordan der skal læres.

Oftest vælger barnet aktiviteter eller færdigheder, som de ønsker at beherske ud fra et behov om at kunne være med i legen eller aktiviteten sammen med andre børn.

Som Malte ovenfor, der ønsker at gynge sammen med sine venner, samt at lege i legepladsens klatrestativ, hvor hans to bedste venner leger. Via fysioterapeutens samtaler med Malte kommer de frem til hans mål, som er at lære at gynge, og at lære at klatre op og ned af klatrestativet.

Sabrina har et ønske om selv at kunne klare trapper og trin, at komme op i bus, når hun er på tur med klassen, samt at kunne komme op på 2. sal i stedet for at benytte elevator hjemme. Sabrinas motivation for »at kunne selv« er udgangspunktet for et struktureret interview med Sabrina, som tager hensyn til hendes begrænsede ekspressive sprog. Fysioterapeuten og Sabrina kommer sammen frem til 3 målsætninger for den kommende tids træning; bl.a. selvstændigt at kunne gå 5 etager op ad trappe, og kunne gå ned ad trappen med et minimum af hjælp.

Redskaber til at sætte mål sammen med barnet

Men hvordan kan vi sikre os, at vi præcist hører barnets stemme og fanger deres motivation?

Observationer i børns omgivelser og nysgerrige spørgsmål, er metoden vi bruger til at finde frem til deres ønsker og mål for læring.

Vi er en gruppe på 6 fysioterapeuter, som er ansat i Pædagogisk Udviklingscenter (PUC) i Rødovre Kommune. PUC består af PPR, læringscenter og udviklingsenhed. Vi yder undervisningsrelateret fysioterapi i henhold til Folkeskoleloven, vedligeholdende træning i henhold til Serviceloven og genoptræning i henhold til Sundhedsloven til børn og unge 0-18 år.

Når vi i det følgende skriver »børn« eller »barnet«, mener vi børn og unge fra 0-18 år. Alle børn og unge, der bliver beskrevet, er rigtige børn og unge fra vores praksis, men de er blevet anonymiseret.

Interview med PEGS-billedkort.

PEGS-billedkort er et redskab til at afklare, hvad barnet er motiveret for at lære. PEGS (Perceived Efficacy and Goalsetting System) er udviklet af canadierne Nancy Pollock og Cheryl Missiuna, og består af kort med billeder af hverdagsaktiviteter, som et barn kan relatere sig til, og som giver mulighed for samtale. PEGS kan anvendes til børn fra 5-9 års alderen med forskellige motoriske udfordringer, så barnet kan være med til at vurdere egen motorisk formåen og sætte mål for egen læring.

Vi har god erfaring med, at PEGS også kan bruges i målsætningsarbejdet med elever i specialskole, der er ældre end den i litteraturen beskrevne målgruppe. Billedmaterialet hjælper dem, der er sprogligt og kognitivt udfordret, til at få sat ord på konkrete aktiviteter, de ønsker at blive bedre til, – en dialog som ellers ville være for svær for dem.

Det kræver ½ time at lave et interview med PEGS, og vores erfaring er, at tiden er givet godt ud. Både barnet, forældrene og voksne omkring dem bliver mere engagerede og aktivt handlende i forhold til læring af nye motoriske aktiviteter.

Effekt og udbytte af barnets medvirken til at sætte mål

Når børn selv er med til at sætte mål for deres træning, deres aktiviteter og deltagelse, oplever vi, at målene implementeres i langt højere grad i hverdagen. Barnet har ejerskab over målene, som derved bliver konkrete, meningsfulde og motiverende for barnet. De har mulighed for og ofte også lyst til arbejde videre med målene ugen igennem, og ikke kun én gang om ugen i fysioterapien. Det er med til at skabe hurtigere resultater for barnet og er også med til at samstemme indsatsen for barnet hos forældre og samarbejdspartnere i forhold til barnets motivation, deltagelse og læring i fællesskaber.

For Maltes vedkommende bliver hans mål præsenteret for forældre og pædagoger. Det viser sig, at de er uvidende

om Maltes ønsker, men de er motiveret for at støtte op om hans mål. Der bliver afsat tid til samarbejdet omkring målsætningen, samt udarbejdelse af en plan for, hvordan indsatsen skal foregå. Den fælles evaluering 4 måneder senere viser, at Malte nu kan gynge og klatre, samt at forældre og pædagoger er blevet mere opmærksomme på Maltes ønsker for læring af motoriske færdigheder og aktiviteter.

Sabrina får en helt anden tilgang til sin træning, efter at hun selv begynder at sætte mål for sin træning. Hun bliver mere fokuseret og målrettet, presser sig selv mere og kan selv se fremgang fra gang til gang. Hun har god gavn af, at vi repeterer målene ved træningens start, og at vi indlægger delmål for dagens træning.

Hendes motivation for at optage sin træning og fremgang på sin mobil viser sig at have yderligere effekt. Forældrene, lærere og pædagoger får ud over kendskab til hendes færdigheder, også tryghed til at lade Sabrina bruge sine færdigheder i langt større omfang både på ture, klasserejse til udlandet og hjemme. Det har stor betydning for Sabrinas deltagelse og opfattelse af at være med på lige fod med de andre, frem for at blive transporteret i kørestol, eller til tider slet ikke at kunne komme med.

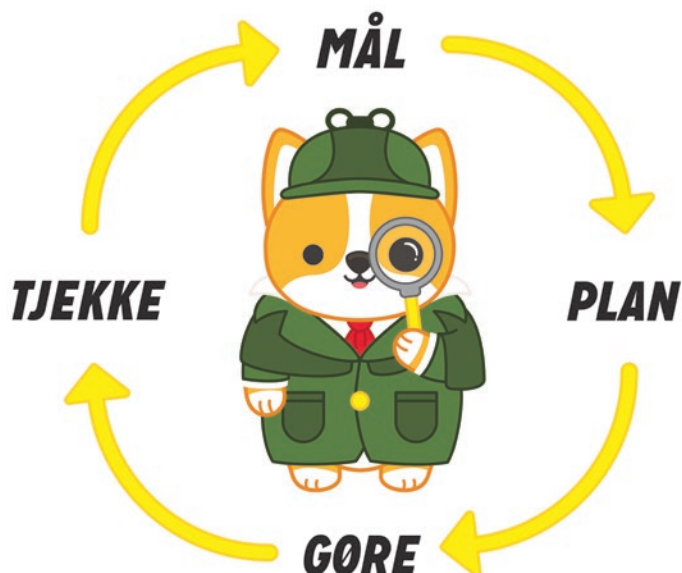
Fysioterapeutisk indsats med brug af Goal-Plan-Do-Check

Mille er 9 år og går i almen folkeskole. Hun har tidligere fået fjernet en hjernetumor, og har ved komplekse bevægelser tegn på nedsat styrke og koordination i venstre side. Forældrene og klasseteamet har henvendt sig, for at få fysioterapeuten til at se på Milles grovmotoriske formåen og balance. De er f.eks. bekymret over, at hun undviger aktiviteter i idræt, og at hun bliver frustreret, når hun føler, at hun ikke kan følge med de andre børn i klassen.

Mille selv virker dog ikke særlig optaget af sine udfordringer i forhold til sin grovmotoriske formåen. »Min venstre hånd vil ikke altid lave det, jeg siger den skal«, siger Mille. Mille har en tydelig forestilling om, hvordan hendes funktionsniveau er. Hun vender det dog ofte i en negativ retning, idet hun sammenligner sig med de andre børn i klassen og bliver frustreret, når de er bedre til aktiviteter, end hun er.

For at skabe en meningsgivende indsats, skal den både henvende sig til Milles virkelighed samt klasseteamets og forældrenes bekymringer. Derfor skal den både indeholde finmotoriske og grovmotoriske aktiviteter. For at understøtte Milles udvikling bedst muligt, tager fysioterapeuten udgangspunkt i Cognitive Orientation of daily Occupational Performance (CO-OP, udviklet af Helena Polatajko mm.) og særligt modellen Goal-Plan-Do-Check. Interventionen er baseret på en styret kognitiv proces for at skabe overskuelighed over barnets egne mål og udvikling, samt hvordan barnet planlægger sine egne finjusteringer i udførelsen af aktiviteter. Tilgangen bruges i selvvalgte aktiviteter, som barnet ønsker at blive bedre til.

For Milles selvvalgte aktiviteter, anvendes Goal-Plan-Do-Check, så Mille kan verbalisere processen for sig selv. Hun taler med fysioterapeuten om, hvad hun vil opnå og om, hvordan hun skal udføre handlingen for at opnå målet. Fysio-

Goal-Plan-Do-Check detektiven
Illustration af StayCute Illustration.

terapeuten guider hende ved hjælp af spørgsmål – er »detektiv« sammen med Mille, for at understøtte Mille i selv at kunne udvikle sin problemløsningsevne. Herefter afprøves handlingen, og sammen med fysioterapeuten bliver den evalueret for at se, om målet er opfyldt, eller om der skal finjusteres lidt i planen for at opnå målet.

Resultatet er, at Mille nu arbejder med sine egne mål, og holder mere fokus på sin egen læring og udvikling frem for fokus på, hvad de andre i klassen kan. Samtidig har hun fået en metode til at øve sig i at blive bedre til andre selvvalgte motoriske aktiviteter. Mille får to kopier af detektiven med, som kan minde hende om, hvordan hun kan øve sig i de udvalgte aktiviteter både i skolen og i hjemmet. Der kan løbende udvælges nye aktiviteter og mål for at sikre, at de følger hendes udvikling, er meningsgivende for hende, samt relevante for hendes deltagelse i læringsfællesskabet.

Vigtigt ved denne intervention er, at fremgangsmåden bliver formidlet til lærere og forældrene, så den bliver implementeret og giver mening i dagligdagen, frem for i én-til-én træning med fysioterapeuten. Lærerne og forældrene bliver introduceret til, hvordan de kan stille spørgsmål til at understøtte processen Goal-Plan-Do-Check i CO-OP for barnet, samt hvordan de holder styr på ny målsætning inden for de valgte aktiviteter. Barnet og barnets omsorgspersoner får nye muligheder for at tilpasse aktiviteter og omgivelserne, så de kan skabe de bedste forudsætninger for deltagelse i dagligdagsaktiviteter. Fysioterapeutens rolle er hermed mere konsultativt. Fokus er at skabe de bedst tænkelige rammer for barnets omsorgspersoner i at anvende metoden. På opfølgningsmøder sikrer fysioterapeuten, at metoden anvendes optimalt og har den ønskede effekt.

Udfordringer og forudsætninger for praksis

Når vi fysioterapeuter, som en del af et tværfagligt team, planlægger en indsats på barnets deltagelsesniveau, afstemmer vi indsatsen med forældrene, pædagogerne og lærerne, samt de øvrige samarbejdspartnere. Ofte har hver

faggruppe sin egen agenda. Men når samarbejdet skal løftes og en fælles plan skal lægges, er udbyttet størst, hvis vi skaber en fælles handleplan.

Når vi lykkes med en fælles tilgang, er det vores erfaring, at der i det tværfaglige samarbejde prioriteres at bruge tiden sammen. At der er en klar struktur for samarbejdet, at løsningen søges i midten, at der er tydelig mødeledelse, og at der sikres plads til refleksion, opfølgning og justering. At skabe dette samarbejde tager tid, og vi er fortsat i den proces, hvor vi skaber de nødvendige gode relationer og samarbejdserfaringer sammen. Selvom processen tager sin tid, oplever vi, at det er det hele værd, når vi bagefter ser at børnene trives i de fællesskaber, de deltager i.

De vigtigste pointer

- Tag udgangspunkt i barnets oplevelse af virkeligheden, og hans/hendes ønske for udvikling og læring. At være en del af fællesskabet er styrende for langt de fleste børn.
- Sæt fokus på barnets omgivelser ved at justere og tilpasse de vanlige rutiner i dagligdagen, så barnet kan deltage med en følelse af at kunne selv og være på vej mod en mestring.
- Sørg for at målene og den valgte metode præsenteres for forældre, lærere og pædagoger, så alle har samme forståelse for indsatsen.
- Evaluer løbende, så indsætterne hele tiden tager udgangspunkt i nuet og succeserne bliver tydelige for både barnet, forældre og voksne omkring dem. For nogle kan video være en god måde at se egen udvikling på.
- Interventionsmetoden skal tage udgangspunkt i barnets motivation, virkelighed, evner og omgivelser.
- I deltagelsesperspektivet er det væsentligt og meningsfuld, at der bliver udarbejdet en tværfaglig handleplan.

En komplet referenceliste kan downloades på: <http://www.boerrefysioterapi.dk/om-os/born-i-fysioterapi/referencelister>